

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Rapla maakonna parkide ja puistute kaitse alt väljaarvamine”**

SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse määrus „Rapla maakonna parkide ja puistute kaitse alt väljaarvamine” on ette valmistatud looduskaitseaduse (edaspidi *LKS*) § 10 lõike 1 alusel.

Eelnõukohase määrusega arvatakse kaitse alt välja Rapla maakonnas 18 kaitsealust parki ja puistut, mis on minetanud looduskaitseväärtuse või hävinud. Loodusobjektide kaitse alt väljaarvamisele ja vastavate kaitse alla võtmise otsuste kehtetuks tunnistamisele kohaldatakse looduskaitseaduse § 13 lõike 1 kohast menetlust.

Keskkonnaministri määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti kaitse planeerimise büroo kaitse planeerimise spetsialist Marica-Maris Paju (tel 5336 5805, e-post maris.paju@keskkonnaamet.ee), eelnõu vastavust looduskaitseadusele ja seletuskirja nõuetekohast vormistust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise büroo juhtivspetsialist Eleri Laidma (tel 5304 7558, e-post eleri.laidma@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna jurist Maiu Paloots (tel 730 4422, e-post maiu.paloots@keskkonnaamet.ee) ja keeleliselt on toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee). Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumitevahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Piret Palm (tel 626 0730, e-post piret.palm@envir.ee).

Objektide seisundit hindasid 2013. aastal Tallinna Botaanikaiaia töötajad Anu Kaur, Kalle Kõllamaa, Olev Abner, Mare Raidma ja Sille Janson (töö „Rapla maakonna parkide ja puistute piiride ekspertiisi aruanne”; edaspidi *TBA eksperdid*) ning 2017. aastal tegid välitöid Marica-Maris Paju, Kristi Pai ja Riina Kotter.

2. Eelnõu sisu, kaitse alt välja arvamise põhjendus

Määruses käsitletud pargid ja puistud on kaitse alla võetud nii Eesti Vabariigi algusaastatel kui ka enne taasiseseisvumist asjaomase ametiasutuse otsuse või käskkirjaga. Tulenevalt Ülemnõukogu 23. veebruari 1990. a otsuse „Eesti NSV seaduse „Eesti looduse kaitse kohta” kehtestamine” punktist 4 laieneb alates 15. märtsist 1990. a looduse kaitse ja kasutamisega seotud suhetele, mis on tekkinud enne 15. märtsi 1990. a, Eesti NSV seadus „Eesti looduse kaitse kohta”. 9. juulil 1994. a jõustunud kaitstavate loodusobjektide seaduse § 30 lõige 6 sätestas, et kõik enne nimetatud seaduse jõustumist moodustatud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord jäävad kehtima kuni nimetatud seadusega sätestatud korras uue kaitse-eeskirja rakendamiseni niivõrd, kui võrd need ei ole vastuolus kehtiva seadusega. Sisuliselt annab sama regulatsiooni ka kehtiva looduskaitseaduse § 91 lõige 1, mille kohaselt enne selle seaduse jõustumist kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord jäävad kehtima kuni nimetatud seaduse alusel uue korra kehtestamiseni või kaitsekorra kehtetuks tunnistamiseni. Looduskaitseaduse § 13 lõikest 1 tulenevalt kohaldatakse loodusobjekti kaitse alla võtmise otsuse kehtetuks tunnistamisel sama seaduse §-des 8 ja 9 loodusobjekti kaitse alla võtmise kohta sätestatud. Looduskaitseaduse § 10 lõike 1 kohaselt võtab kaitseala, sh pargi, puistu või arboretumi kaitse alla Vabariigi

Valitsus ning lähtudes eeltoodust ja haldusmenetluse seaduse § 68 lõikest 2 tunnistab senise kaitse-eeskirja või kaitsekorra kehtetuks samuti Vabariigi Valitsus. Pargid ja puistud, sh arboreetumid, dendraariumid, seleksioonaiad, on kaitse alla võetud eri aegadel eri taseme otsustega, seega tunnistatakse kehtetuks kõik määruses nimetatud kaitse alt väljaarvatavate parkide ja puistute kaitse alla võtmist puudutavate otsuste vastavad osad.

Ajalooliste parkide kaitse alla võtmisel ja piiritlemisel on arvestatud põhimõtet kaitsta parki kui tervikut, st nii pargi elus (põlispuud, pargi puistu ja neist sõltuvad elustikurühmad, sh eriti kaitsealused liigid), kui ka eluta (pargi ajalooline struktuur, pargi piirded jm kultuuriväärtused) väärtusi. Määruses käsitletavat pargid on rajatud pärast Põhjasõda ja seetõttu on põlispuude võimalik suurim vanus 200–250 aastat, mis on mitme lehtpuuliigi jaoks ka võimalik eluea piir. Eesti parkide suurem rekonstrueerimine vastavalt muutunud moesuundadele, sh laiendamine ja uusistutused, toimus 19. sajandi teisel poolel. Tolleaegne pargistruktuur, põlised puud ja pargi esteetiline olemus olid peamised kaitse alla võtmise põhjused 20. sajandi keskpaiku.

Loodusobjekti LKS § 7 lõike 1 kohaseks kaitse alla võtmise eelduseks on selle ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus. Parkide peamised kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskirja (edaspidi *parkide kaitse-eeskiri*) kohased kaitseväärtused on ajalooliselt kujunenud planeering, dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtuslik puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnalised kujunduselemendid.

Säilinud väärtuste (pargiruumi tervikkus, struktuurilemendid, nagu avatud alad, pargi teestik ja veekogud) hetkeseisu kindlakstegemiseks ja kaitsevajaduse üle otsustamiseks kasutati määruse ettevalmistamisel Rahvusarhiivi avaliku kaardirakenduse ja Maa-ameti ajalooliste kaartide kaardirakenduse kaarte ning kultuurimälestiste riikliku registri andmeid. Mitmel korral oli ainukeseks võimaluseks hinnata pargi varasemat struktuuri vaid Venemaa üheverstase kaardi abil. Alljärgnevas tabelis nimetatud pargid on kättesaadavatele ajaloolistele kaartidele tuginedes tõenäoliselt rajatud väikeste lihtsate parkidena, mis oma puistu vanuse, pikaajalise hooldamatuse ja tormide tõttu on käesolevaks ajaks kaotanud suurema osa kunagisest väärtusest. Määruses käsitletud pargid (säilinud pargiosad) on pargiarhitekt E. Brafmani määratluses väikepargid, mille pindala on kuni 5 ha, vaid Hagudi mõisapargi pindala on u 10 ha. Ükski parkidest ei ole tuginedes vanadele kaartidele olnud suurejooneline rohkete elementidega mõisapark, v.a Päärdu mõisapark, mis on asunud eri tasapindadel (terrassidel) ja mille koosseisus on olnud mitu tiiki.

Määruses kajastatud **puistud ja salad** koosnevad kodumaistest puuliikidest ja on enamasti kaitse alla võetud maastikukujunduse seisukohast lähtuvalt kui „panoraammetsatukad, mis täiendavad maastiku dekoratiivset ilu”, va Matsi-Kärneri tammik, mis võeti kaitse alla tammiku kujundamiseks. Tuginedes parkide kaitse-eeskirjale on puistute peamised kaitseväärtused dendroloogilised (sh tähelepanuväärne vanus, liigiline koosseis), ökoloogilised (astmelaud rohelistes võrgustikus) ja esteetilised (maastiku ilmestamine, puhkeväärtus). Looduslike puistute puhul ei hinnatud planeeringut ega pargiarhitektuurilisi elemente.

Käesolevaks ajaks ei ole määruses käsitletud ja tabelis 1 märgitud parkidel säilinud looduskaitseesaduses ega kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskirjas nimetatud kriteeriumidele vastavat üleriigilist looduskaitsealust väärtust ning nende edasine kaitse riiklikul tasandil ei ole vajalik ega otstarbekas. Tabelis 1 on tuginedes ajalooliste kaartide analüüsile ning välitöödel tuvastatud säilinud väärtuste seisundile esitatud põhjendused, miks need pargid riikliku kaitse alt välja arvatakse.

Teadaolevatel andmetel on ainult Maidla põlispuude grupi territooriumilt leitud looduskaitsealuseid liike. Muudes parkides ja puistutes neid 2016. aasta detsembri seisuga ei ole. Juhul kui pargis või puistus on ehitis- või arheoloogiamälestisi või on alal pärandkultuuriobjekte, siis on vastav märge lisatud märkuste lahtrisse ning lisatud on objekti registrikood.

Tabelis 1 on märkuste lahtris kirjas ka info, kas ja kuidas kajastatakse looduskaitsealuseid objekte omavalitsuse haldusreformieelses üldplaneeringus, sh kas ja milliseid ettepanekuid kaitsealuste loodusobjektide kohta on tehtud. Juhul kui ala oli planeeringus märgitud miljöväärtuslikuks või ilmnes välitöödel tähelepanuväärivaid detaile küsiti menetluse ettevalmistamisel omavalitsuse seisukohta, kas omavalitsus soovib ala võtta kaitse alla kohalikul tasandil. Juhul kui objektil puudus ekspertide arvates kaitseväärtus ja välitööd seda kinnitasid, siis kohaliku omavalitsuse eelnevat seisukohta ala kohaliku kaitse alla võtmise kohta ei küsitud. Kui loodusobjekt kustutatakse keskkonnaregistrist, toob see kaasa muudatuse üldplaneeringus (kaovad piirangud).

Raplamaa parkide ja puistute väärtuste kirjeldamisel on lisaks kasutatud TBA ekspertide hinnangut, Ü/K „Metsaprojekt” Eesti Metsakorralduskeskuse (edaspidi *Metsakorralduskeskus*) 1980. aastal koostatud tööd „Rapla rajooni pargid”, keskkonnaregistris, Maa-ameti pärandkultuuri ja planeeringute kaardirakendust, Rahvusrhiivi avalikku kaartide infosüsteemi, Kultuurimälestiste riiklikku registrit ning 2016. ja 2017. aasta välitöö materjale. Otsuse tegemisel on tuginetud ka Keskkonnaministeeriumi parkide töörühma 1998. aastal valminud kaitsealuste parkide, puistute ja istandike nimistute korrastamise meetodilisele juhendile.

Tabel 1. Rapla maakonna parkide ja puistute kaitse alt väljaarvamise põhjendused.

EO – eraomand, MO – munitsipaalomand, RO – riigiomand, JRO – jätkuvalt riigi omandis olev maa, KR – keskkonnaregister, KmR – kultuurimälestiste riiklik register

Nr	Objekt	Asukoht	Märkused
1.	Atla allee KLO1200383	Rapla vald, Atla küla	<p>Atla allee on osa kunagisest Atla mõisapargist, mis on kaitse alla võetud seoses Mahtra sõja sündmuspaikadega. Allee koosneb peamiselt harilikust vahtrast, millele lisaks on üksikud vanad pärnad ning tõenäoliselt loodusliku uuendusena lisandunud erivanuselised jalakad ja saared (nakatunud saaresurmaga). Allees puuduvad märkimisväärsete mõõtmetega põlispuud. Endise Juuru valla üldplaneeringus kaitsealuste objektide kaitsestaatuse kohta ettepanekuid ei tehtud.</p> <p>TBA ekspertide 2013. aasta hinnangul ilmestab allee maastikku ja vääriks seetõttu kaitset üksikobjektina, kuid mitte enam endises (ca 700 m) ulatuses. Visuaalsel hinnangul oli allee seisund 2016. aastal halb: palju alleepuid oli välja langenud, puud on erivanuselised, suur hulk puid on tüvevigastuste ja võrakahjustustega ning kujutavad ohtu liiklejatele. Allees puuduvad erakordsete mõõtmetega puud.</p>

			<p>Allee halva seisundi tõttu arvatakse see riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Kuna alleel on säilinud mõningane maastikku ilmestav tähtsus, siis küsis KeA 17. märtsil 2017. a menetluse ettevalmistuse käigus haldusreformieelse Juuru vallavalitsuse eelnevat seisukohta allee kohaliku kaitse alla võtmise osas. Vallavalitsus ei vastanud.</p> <p>Objekti pindala on 4 ha (EO 3,14 ha, RO 0,86 ha).</p>
2.	Hernemäe kasesalu KLO1200303	Rapla vald, Tolla küla	<p>1982. aastal oli Rapla rajooni RSN TK 24.11.1981 a otsuse nr 268 andmetel kaitse alla 12 puust koosnev kasesalu. TBA ekspertide 2013. aastal antud hinnangu alusel on kahes lahustükis paiknevas kasesalus elus vaid üksikud vanad puud. Puuduvad andmed, kas kased on isekülvsed või istutatud. Visuaalselt sarnaneb ala vana karjakopliga.</p> <p>Endise Kaiu valla üldplaneeringus on põlispuud märgitud kaitsealuse objektina, kuid igasugused ettepanekud staatuse kohta puuduvad.</p> <p>Kuna objekt on sisuliselt hävinud, ei ole edasine kaitse vajalik ega otstarbekas ja tuginedes ekspertarvamusele arvatakse kasesalu riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Objekti pindala on 2,4 ha (EO 2,34 ha, MO 0,05 ha).</p>
3.	Kaiu põlispuud KLO1200355	Rapla vald, Vana-Kaiu küla	<p>Kaiu põlispuude grupp on endine Kaiu mõisapark. Kultuurimälestiste riikliku registri andmetel on park liigivaene - pargis kasvasid vaid kodumaised lehtpuud ning üksikud lehised ja nulud ning peahoonetagune osa pargist oli metsistunud juba 1975. aastaks. Samuti ei ole ka 1980. aasta Metsakorralduskeskuse töös märgitud silmapaistvate struktuurielementide (n puude ridade, tiikide vmt) ega suuremõõtmeliste põlispuude olemasolu. TBA ekspertide 2013. aasta töös puudub puistu seisundihinnang ja ei ole välja toodud eksootide ega muude silmapaistvate puude olemasolu, märgitakse vaid, et pargiruum on säilinud. Pargis on kultuurimälestis kultusekivi (KmR reg nr 11932).</p> <p>Endise Kaiu valla üldplaneeringus on põlispuud märgitud kaitsealuse objektina ja kogu mõisaansambel on määratud Raplamaa väärtuslike maastike reservaalana.</p>

			<p>Eesti Rahvusarhiivi kaartide kogus puuduvad Kaiu mõisa pargi plaanid, mistõttu ei ole võimalik hinnata pargi varasemaid väärtusi, sh teede võrgul põhinevat struktuuri.</p> <p>2016. aasta välitööde ajal oli osaliselt piirdeaiaga ümbritsetud pargiruum ja üksikud hajusalt kasvavad põlispuud säilinud. Park oli täis kasvanud looduslikku saare, jalaka ja vahtra uuendust, mistõttu pargi struktuur on kadunud ning ka teestik ei ole maastikus jälgitav. Park on liigivaene, seal ei ole eksoote (va üksikud lehised). Kodumaiste liikide hulka kuuluvad põlispuud ei ole erakordsete mõõtmetega. Seetõttu puudub pargipuistul üleriigiline looduskaitseväärtus ja park arvatakse riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Objekti pindala on 2,69 ha (EO 2,62 ha, MO 0,07 ha).</p>
4.	Kuimetsa põlispuud KLO1200393	Rapla vald, Kuimetsa küla	<p>Kuimetsa põlispuude grupp on endine Kuimetsa mõisapark, mis on rajatud Kuimetsa linnuse alale. Peahoone on hävinud, säilinud kõrvalhooned ja põlispuud ei moodusta ansamblit. Puudegrupp on liigivaene, peamiselt kasvavad seal vahtrad, pärnad ja saared, eksootidest ebatsuga ja hall päkklipuu.</p> <p>Põlispuud kasvavad kultuurimälestise Kuimetsa linnus (KmR reg nr 15193) territooriumil, mis tagab väärtuslikemate üksikpõlispuude kaitse. Ala on ühtlasi pärandkultuuriobjekti Kuimetsa kloostrimõisa asukoht.</p> <p>Endise Kaiu valla üldplaneeringus on põlispuud märgitud kaitsealuse objektina, kuid igasugused ettepanekud staatuse kohta puuduvad.</p> <p>TBA ekspertide 2013. aasta hinnangul on mõisapargi terviklikkus uusehituste tõttu kadunud, planeering on halvasti jälgitav ja pargipuistust on välja langenud suur osa vanadest puudest. Tuginedes eksperthinnangule arvatakse põlispuud riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Objekti pindala on 2,1 ha (EO 0,39 ha, MO 0,78 ha, RO 0,15 ha, JRO 0,76 ha).</p>
5.	Eidapere park (Eidapere metskonna park) KLO1200276	Kehtna vald, Eidapere alevik	<p>Eidapere pargi puhul on TBA ekspertide (2013) hinnangul tegemist suhteliselt noore ja lihtsa planeeringuga väikese (0,72 ha) pargiga, mille looduskaitseline väärtus on väike.</p>

			<p>Märkimisväärsete mõõtmetega põlispuud puuduvad.</p> <p>Kehtna valla kehtinud üldplaneeringus on ala märgitud perspektiivse üldkasutatava hoone maana. Kuna park on oma olemuselt väikesepindalaline asulasisene endise metskonnahoone ees olev haljasala, mida ekspertide hinnangul ei ole otstarbekas kaitsta, arvatakse see riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Objekti pindala on keskkonnaregistris 0,9 ha (EO 0,05 ha, MO 0,74 ha, RO 0,07 ha).</p>
6.	Keava põlispuud KLO1200388	Kehtna vald, Linnaaluste küla	<p>Keava põlispuude grupp on endine mõisapark. 2016. aasta välitöödel selgus, et pargiruum on säilinud osaliselt, samuti on olemas üksikud puudegrupid ja tiigid. Kuna park on jaotunud mitme eramaaomandi vahel, mis on osaliselt ka tootmismaa, siis on endisest pargist kujunenud peamiselt kodude ümbruse haljastus. Seetõttu on ajalooline teestik, mis on nähtav 1899. aasta Venemaa üheverstasel kaardil, kadunud ja asendunud uue funktsiooniga teedega.</p> <p>Alal on mitu kultuurimälestist ja pärandkultuuriobjekt Keava mõisa varemed, mille hoidmise kaudu on väärtuslikemate põlispuude kaitse tagatud.</p> <p>Kehtna valla kehtinud üldplaneeringus on põlispuud märgitud kaitsealuse objektina, mis on kohaliku tähtsusega väärtusliku maastiku osa ning mõisamaastiku kaitse on tagatud planeeringu kaudu. TBA ekspertiisis (2013) haruldase liigina nimetatud mägivaher ja neli põlispuud, mis on jämedamad kui 3 m, ei ole piisav põhjus hoida ala riikliku kaitse all ning see arvatakse kaitse alt välja.</p> <p>Arvestades, et Keava põlispuud on osa kohaliku tähtsusega väärtuslikust maastikust, küsis KeA 17. märtsil 2017 menetluse ettevalmistamise käigus Kehtna vallavalitsuse eelnevat seisukohta põlispuude kohaliku kaitse alla võtmise osas. Vallavalitsus ei teatanud oma seisukohta.</p> <p>Pindala 4,4 ha (EO 4,21 ha, JRO 0,17 ha).</p>
7.	Lellapere põlispuud KLO1200361	Kehtna vald, Lellapere küla	<p>Lellapere põlispuude grupp on endine mõisapark. Tuginedes Venemaa üheverstasele kaardile (1903) on park olnud väike ja lihtsa struktuuriga, mis Metsakorralduskeskuse töö põhjal oli juba</p>

			<p>1979. aastal lihtne, ilma erilise kujunduseta puistu ümber mõisahooned. Puistu on liigivaene, peamised puud on vahtrad, saared ja pärnad.</p> <p>Kehtna valla kehtinud üldplaneeringus on põlispuud märgitud kaitsealuse objektina, kuid igasugused ettepanekud staatuse kohta puuduvad.</p> <p>TBA ekspertide 2013. aasta hinnangul on tormide tõttu mõisapargi puistust välja langenud suur osa vanadest puudest ja hävinud on enamik peahoone aseme ümbruse pargipuistust (säilinud on lühike vahtra-allee) ning suur osa pargist on jagatud kruntideks. Tuginedes ekspertarvamusele on pargi kompositsioon hävinud, edasine kaitse ei ole otstarbekas ja park arvatakse riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Objekti pindala on 1,4 ha (kõik eraomandis).</p>
8.	Nõmme kasesalu KLO1200371	Kohila vald, Mälivere küla	<p>Tegemist on vana ja tõenäoliselt isekylvse kaasiku väikese osaga.</p> <p>Kohila valla üldplaneeringus ei ole objekti mainitud. TBA ekspertide 2013. aasta hinnangul on kasesalu vähemalt osaliselt hävinud. 2017. aasta välitöödel selgus, et KR kaardil olevast kaitstava objekti piirist põhja pool kasvab samuti mitu vana kaske. Kuigi KR kaardil on ala piirid tõenäoliselt nihkes, ei ole looduses säilinud puistuosal kaitseväärtust ja see arvatakse riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Objekti pindala on 0,5 ha (EO 0,17 ha, JRO 0,34 ha).</p>
9.	Saueaugu kasesalu KLO1200327	Kohila vald, Mälivere küla	<p>Tegemist on vana tõenäoliselt isekylvse kaasiku osaga, mis on kaitse alla võetud maastikulise väärtuse tõttu.</p> <p>Kohila valla üldplaneeringus ei ole objekti mainitud.</p> <p>TBA ekspertide 2013. aasta hinnangul on põlistest kaskedest enamik hävinud ja esimeses rindes valitsevad kuused. 2016. aasta ülevaatusel selgus, et alal puudub ka maastikku ilmestav väärtus, mistõttu ala arvatakse riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Objekti pindala on 2 ha (EO 1,35 ha, JRO 0,49 ha).</p>
10.	Reinu kasesalu KLO1200363	Kohila vald, Pahkla küla	<p>Tegemist on vana tõenäoliselt isekylvse kaasiku osaga, mille kohta on teada, et talu perepoeg olla need 1898. aastal heinamaad puhastades kasvama jätnud. Puude esialgne arv ei ole teada. Puud (salu)</p>

			<p>on kaitse alla võetud maastikulise väärtuse tõttu, mis nüüdseks on kadunud.</p> <p>Kohila valla kehtinud üldplaneeringus ei ole objekti mainitud.</p> <p>TBA ekspertide 2013. aasta hinnangul on kasesalu pindala väike (0,4 ha), puistu koosneb kodumaistest metsaliikidest ning silmapaistvate mõõtmatega puud puuduvad, mistõttu ala arvatakse riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Objekti pindala on 0,4 ha (kõik eraomandis).</p>
11.	Maidla põlispuud KLO1200090	Märjamaa vald, Maidla küla	<p>Maidla põlispuud on endine Maidla mõisapark. Tuginedes Venemaa üheverstasele kaardile ja muinsuskaitsearhiivi materjalidele on pargiruum säilinud, kuid hävinud on pargiarhitektuurilised elemendid (nt puudest kujundid, terrassid, vaatesihid). Pargialal kasvavad mõned heas seisus põlispuud. Pargis kasvavad üksikud põlistammed on esteetilise välimusega, kuid väikese übermõõdu tõttu ei kvalifitseeru kaitsealuseks looduse üksikobjektiks. Peahoone on aastaid varemets ja pargi territooriumile ei jää muid mõisahooneid.</p> <p>Kultuurimälestiste riikliku registri andmetel on alal mälestis asulakoht (reg nr 12072), samuti jääb alale pärandkultuuriobjekt Maidla mõis ja kool.</p> <p>Märjamaa valla kehtinud üldplaneeringus on põlispuud märgitud kaitsealana ja valla rohelise puhkealana (sh spordi- ja vabaajarajatised).</p> <p>Keskkonnaregistri andmetel on alal registreeritud kaks kaitsealust liiki: põhja-nahkhiir (<i>Eptesicus nilssonii</i>) ja harivesilik (<i>Triturus cristatus</i>). Mõlema liigi kaitse tagatakse isendikaitse kaudu ja KeA kaalutlusotsuse alusel võimalikule tegevusele antud tingimuste kaudu. Harivesiliku kudetiik asub väljaspool seni kaitsealuse pargi piire endise kohaliku karjääri alal, mistõttu pargi kaitse alt välja arvamine ei too kaasa muutusi liigi kaitsereežiimi tagamisel, sest eelkõige tagatakse kaitse kudealadele.</p> <p>TBA ekspertide 2013. aasta hinnangul on enamik pargi põhiosas (hoone tagaküljel) asunud puistust väljalangenud, mõisaansambel on hävinud ja säilinud põlispuud ei moodusta kompositsioonilist tervikut. Seetõttu arvatakse park riikliku kaitse alt</p>

			<p>välja.</p> <p>Objekti pindala on 2,8 ha (EO 2,54 ha, RO 0,25 ha).</p>
12.	<p>Jaaneri kasesalu KLO1200364</p>	<p>Rapla vald, Raela küla</p>	<p>Tegemist on vana tõenäoliselt isekülvse kaasiku osaga, mis on kase-kuuse segasaluna kaitse alla võetud maastikulise väärtuse tõttu. TBA ekspertide 2013. aasta hinnangul on põlistest kaskedest enamik hävinud; säilinud on umbes kümme vanemat puud nüüdseks metsastunud endise karjakopli alal. Säilinud puude kaitse ei ole otstarbekas. Endise Raikküla valla üldplaneeringus on tehtud ettepanek kasesalu kaitse alt välja arvata.</p> <p>Tuginedes ekspertarvamusele arvatakse kasesalu riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Objekti pindala on 2,4 ha (EO 1,89 ha, RO 0,08 ha, JRO 0,45 ha).</p>
13.	<p>Purku kooli park koos männikuga (Purku park) KLO1200406</p>	<p>Rapla vald, Purku küla</p>	<p>Metsakorralduskeskuse töö andmetel rajati Purku (Järvakandi) kooli park 1924. aastal, st park on veel suhteliselt noor ja seal puuduvad märkimisväärsete mõõtmetega põlispuud. Park oli rajamise ajal üks liigirikkamaid (kooli)parke Raplemaal. TBA ekspertide 2013. aasta hinnangul on pargi liigirikkus osaliselt säilinud ja lisatud on palju uusistutusi. Enamik uusistutusi on tehtud eramaale väljaspool kaitsealuse pargi piire asuvale endisele turuplatsile. Parki kasutatakse küla puhkekeskusena.</p> <p>Pargis on kultuurimälestised Järvakandi ministeeriumikooli hoone (reg nr 447180) ja Vabadussõja mälestussammas (reg nr 27154). Pargis asuv endine Järvakandi vallamaja on pärandkultuuriobjekt. Pargi riikliku kaitse alt väljaarvamine ei mõjuta mälestiste seisundit.</p> <p>Haldusreformieelse Raikküla valla üldplaneeringus on Purku piirkond märgitud Rapla maakonna tasemel oleva väärtusliku maastikuna. seetõttu küsiti menetluse ettevalmistamise käigus endise Raikküla Vallavalitsuse eelnevat seisukohta pargi kohalikul tasemel kaitsmise osas. Vallavalitsus on avaldanud soovi võtta Purku park kaitse alla kohalikul tasandil.</p> <p>Kuna park on väike, puud ja hooned ei moodusta silmapaistvat ansamblit, alal on peamiselt puhkeotstarve ja ekspertide poolt pakutud</p>

			<p>laiendusosalal on erakollektsiooniaed (2013. aastal 59 nimetust puittaimi), siis ei ole alal üleriigilist looduskaitsealist väärtust ja see arvatakse riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Objekti pindala on 2 ha (EO 0,25 ha, MO 1,61 ha, JRO 0,18 ha).</p>
14.	Hagudi põlispuude grupp (Hagudi park) KLO1200540	Rapla vald, Hagudi alevik	<p>Endine Hagudi kooli park sai 1968. aastal tormis kannatada ja oli juba 2008. aastaks metsastunud sel määral, et Raplamaa keskkonnateenistus tegi ettepaneku park kaitse alt välja arvata (KKT 26.11.2008. a kiri nr 10-3/1668).</p> <p>Rapla valla kehtinud üldplaneeringus on ala mainitud kaitsealuse pargina ning märgitud, et ei tehta ettepanekuid omavalitsuse kaitsealuste loodusobjektide kaitsetingimuste muutmiseks. TBA ekspertide 2013. aasta hinnangul ei ole endisel koolipargil tähelepanuväärset planeeringut ning tegemist on tavalise sinilille kasvukohatüübi puistuga, mistõttu põlispuude grupp arvatakse riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Ala on endine koolipark, mis asub jätkuvalt riigiomandis oleval maal. Seetõttu küsiti menetluse ettevalmistamise käigus Rapla Vallavalitsuse eelnevat seisukohta pargi (põlispuude grupi) kohalikul tasemel kaitse alla võtmise osas. Vallavalitsus ei soovinud võtta parki kaitse alla kohalikul tasandil.</p> <p>Objekti pindala on 9,9 ha (EO 0,11 ha, MO 0,54 ha, RO 0,16 ha, JRO 9,12 ha).</p>
15.	Hiie-Sunda kasesalu KLO1200176	Rapla vald, Raka küla	<p>Puistu on kaitse alla võetud seoses 1905. aasta revolutsioonisündmustega ja oli seotud ka 20. sajandi keskpaiku tegutsenud kohaliku looduskaitsetegelase Leon Talisooga. Kasesalu on kahe lahustükina, mis on endiste Hiie ja Sunda talude koplid. Alal on levinud pärismaised puuliigid.</p> <p>Rapla valla kehtinud üldplaneeringus on ala mainitud kaitsealuse puistuna ning märgitud, et ei tehta ettepanekuid omavalitsuse kaitsealuste loodusobjektide kaitsetingimuste muutmiseks. TBA ekspertide 2013. aasta hinnangul on kasesalu pindala väike, puistu on koosseisult tavaline ja silmapaistvate mõõtmetega puud salus puuduvad.</p> <p>Tuginedes ekspertide arvamusele arvatakse kasesalu riikliku kaitse alt välja.</p>

			Objekti pindala on 2,3 ha (kõik eraomandis).
16.	Luuka kasesalu KLO1200338	Rapla vald, Mõisaaseme ja Alu-Metsküla küla	<p>Ala on kaitse alla võetud põlise kasepuisniiduna, mis on olnud talu koplüks. TBA ekspertide 2013. aasta hinnangul on tegemist puisniidulaadse kõrge esteetilise väärtusega kaseharvikuga.</p> <p>Rapla valla kehtinud üldplaneeringus on ala mainitud kaitsealuse puistuna ning märgitud, et ei tehta ettepanekuid omavalitsuse kaitsealuste loodusobjektide kaitsetingimuste muutmiseks. Luuka talu ümbrus, sh kasesalu, on osa miljööväärtuslikust alast. Kuigi ala on puisniiduilmeline, on see KR andmetel endine Luuka talu koppel ja seetõttu ei vaja kaitset üleriigilisel tasemel.</p> <p>Kuna kasesalu oli kehtinud ülplaneeringus osa miljööväärtuslikust alast, küsiti menetluse ettevalmistamise käigus Rapla Vallavalitsuse eelnevat seisukohta kasesalu kohalikul tasemel kaitse alla võtmise osas. Vallavalitsus ei soovinud võtta kasesalu kaitse alla kohalikul tasandil.</p> <p>Objekti pindala on 4,4 ha (EO 4,38 ha, RO 0,01 ha).</p>
17.	Mihkli-Andrese kasesalu KLO1200400	Rapla vald, Oela ja Raka küla	<p>TBA ekspertide 2013. aasta hinnangul on tegemist tavaliste kodumaiste liikidega segapuistuga, mille koosseisus on hulk harilikke saari ja haabasid. Silmapaistvate mõõtmatega puud puuduvad.</p> <p>Rapla valla kehtinud üldplaneeringus on ala mainitud kaitsealuse puistuna ning märgitud, et ei tehta ettepanekuid omavalitsuse kaitsealuste loodusobjektide kaitsetingimuste muutmiseks. Väärtuste puudumise tõttu ja tuginedes ekspertide arvamusele arvatakse ala riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Objekti pindala on 2,6 ha (tervikuna eraomandis).</p>
18.	Päärdu põlispuud KLO1200407	Märjamaa vald, Päärdu küla	<p>Põlispuude grupp on endine Päärdu mõisapark. Vene üheverstasel kaardil on näha looklevate teede ja auringiga pargiala. Metsakorralduskeskuse 1980. aasta töö andmetel oli pargialal säilinud mitmeid eksoote, kuid alal oli palju kuivanud puid.</p> <p>Mõisakompleks (sh peahoone (reg nr 15377) ja park (reg nr 15378)) on kultuurimälestis, mis tagab ka väärtuslikemate säilinud põlispuude kaitse. Mõisa peahoone on pärandkultuuriobjekt Päärdu kool. Endise Vigala valla üldplaneeringus Päärdu</p>

			<p>põlispuude kohta info puudub.</p> <p>Vanadel mõisakaartidel näha olev pargistruktuur (esiväljak, tagaväljaku terrassid) on osaliselt säilinud, samuti on säilinud peahoone, kuid TBA ekspertide 2013. aasta hinnangul on suurem osa vanadest väärtuslikest pargipuudest hävinud. Tuginedes ekspertide arvamusele arvatakse park kaitse alt välja.</p> <p>Objekti pindala on 4,9 ha (tervikuna eraomandis).</p>
--	--	--	---

Määruses käsitletavaid Rapla maakonnas asuvaid parke ja puistuid on 18 (kokku 54,18 ha). Neist kuus asuvad tervikuna (kokku 37,3 ha) eraomandis oleval maal ja 14 objekti on segaomandis (kokku munitsipaalomandis 3,79 ha, riigi omandis 1,58 ha ja jätkuvalt riigiomandis oleval maal 11,51 ha).

3. Menetluse kirjeldus /Täiendatakse pärast avalikku väljapanekut/

Eelnõukohase määruse avalik väljapanek toimus ... 2019 Keskkonnaameti Tartu ja Rapla kontoris, Kehtna, Kohila, Märjamaa ja Rapla Vallavalitsuses.

Teade avaliku väljapaneku kohta ilmus väljaandes Ametlikud Teadaanded (... .. 2018), üleriigilise levikuga ajalehes Postimees (... .. 2018), maakondliku levikuga ajalehes Raplamaa Sõnumid (... .. 2018), samuti eelnimetatud kohalike omavalitsuste kodulehel. Keskkonnaamet tegi ettepaneku arutada asja ilma avaliku aruteluta.

Looduskaitseaduse § 9 kohase kaitse alt välja arvamise menetluse käigus saadeti ... kinnisasja omanikule avaliku väljapaneku kohta väljastustega teade, millele oli lisatud määruse eelnõu ja seletuskiri. Määruse eelnõu ja seletuskiri saadeti e-kirjaga Kehtna, Kohila, Märjamaa ja Rapla Vallavalitsusele, Maanteeametile ja riigimaa esindajale Riigimetsa Majandamise Keskusele. Määruse eelnõu kooskõlastasid kõik asjasse puutuvad isikud ja asutused vaikimisi. Ühtegi ettepanekut ei laekunud/ Laekus ... ettepanekut. */täiendatakse pärast avalikustamist/*

Maaomanikelt ja kohalikel omavalitsustelt laekunud märkused ja ettepanekud ning nende arvesse võtmine või arvesse võtmata jätmine on esitatud tabelis 2.

Tabel 2. Maaomanikelt laekunud seisukohad vastuseks Keskkonnaameti poolt avalikustamise ja väljapaneku perioodil väljasaadetud kirjadele

Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Euroopa Liidu õigus ei reguleeri otseselt määruse eelnõus käsitletud küsimusi.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Käesoleval ajal kehtib maamaksu soodustus ka nende parkide ja puistute kohta, mille väärtus on hääbunud juba aastaid tagasi. Maamaksuseaduse (edaspidi *MaaMS*) § 4 lõike 2 kohaselt makstakse looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt maamaksu vastavalt 50% maamaksumäärast. Eelnõu kohase määrusega korrigeeritakse kohalike omavalitsuste eelarvesse laekuva ja riigi eelarvest kompenseerimist vajava maamaksu suurust. Kuna määrusega arvatakse nimetatud objektid kaitse alt välja, siis määruse jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuarist alates hakkavad nende kinnistute omanikud maamaksu maksma vastavalt üldisele korrale. Käesoleval ajal kehtib maamaksu soodustus ka nende parkide ja puistute kohta, mille väärtus on hääbunud juba aastaid tagasi. Kuna pargid asuvad erinevates omavalitsustes, nende pindala on väike, *MaaMS* § 4 lõike 1 punktide 6 ja 10 kohaselt munitsipaalmaalt ja ühiskondlikult kasutatavalt maalt maamaksu ei arvestata, siis on maamaksu suurenemine kohalikele omavalitsustele väheoluline ega mõjuta oluliselt valdade tulubaasi.

Määruse jõustumisel puudub mõju loodus- ja elukeskkonnale, kaitstavate liikide ja elupaikade seisund ei muutu, kuna nimetatud aladel ei ole registreeritud olulisi kaitsealuseid liike (v.a endises Maidla mõisapargis,) ega loodusdirektiivi kriteeriumitele vastavaid elupaigatüüpe. Maidla mõisapargis on registreeritud kaks II kaitsekategooria liiki, sh loodusdirektiivi II ja IV lisa liik harivesilik, kelle kui veeliigi jaoks ei ole park esmane elupaik. Mõlema liigi kaitse tagatakse isendite kaitsega.

Samuti puudub määruse jõustumisel mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele. Määruse jõustumine ei puuduta rahvusvaheliste kohustuste täitmist ega too kaasa uute organisatsioonide moodustamist.

Määruse eelnõul on 2017. aasta detsembri seisuga puutumus ühinemiseelse Juuru, Kaiu, Kehtna, Kohila, Kärü, Märjamaa, Raikküla, Rapla ja Vigala valla üldplaneeringuga, milles tuleb täpsustada kaitsealuste parkide ja puistute arv ja kustutada mahakantavad loodusobjektid. Määruse jõustumisel tuleb üldplaneeringu koostamise korraldajal vastavalt planeerimiseseaduse § 93 lõikele 4 kehtiva(te) üldplaneeringu(te) vastavusse viimiseks pärast üldplaneeringu(te) kehtestamist muudetud või kehtestatud õigusaktidega kanda muudatused planeeringusse toiminguna, ilma avalikku menetlust läbi viimata. Muus osas määrus valdade üldplaneeringu põhimõtteid ei muuda. Määrusega mahakantavate aladega ei ole seotud kehtivaid ega koostatavaid detailplaneeringuid.

Vastavalt looduskaitseadusele on parkide ja puistute territoorium piiranguvöönd, kus kehtivad piirangud maaomanikule ning mitmed tegevused on lubatud vaid kaitseala valitseja igakordsel nõusolekul. Kui hävinud või looduskaitsele väärtuse kaotanud loodusobjektid on keskkonnaregistrist kustutatud, väheneb Keskkonnaameti halduskoormus. Parkides kehtib piiranguvööndi režiim, kuid tuginedes kaitse-eeskirjale on seal enamasti uute ehitiste püstitamine keelatud. Kehtiv kaitsekord loetakse ala kinnisasja sihtotstarbelist kasutamist oluliselt piiravaks juhul, kui hoonestamata kinnisasi on elamumaa, ärimaa või tootmismaa sihtotstarbega ning kaitsekord keelab uute ehitiste püstitamise. Seetõttu on riigil kohustus need alad välja osta. Kuna pargid arvatakse kaitse alt välja, siis maa riigile omandamise kohustus kaob.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Määruse vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastatakse teiste ministriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu.